

Ks. Tadeusz Kasabuła
Uniwersytet w Białymstoku

**KATEDRA TEOLOGII KATOLICKIEJ
UNIwersytetu w Białymstoku –
SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI ZA ROK 2001**

W roku kalendarzowym 2001 Międzywydziałowa Katedra Teologii Katolickiej Uniwersytetu w Białymstoku, jako jednostka naukowo-badawcza w strukturach UwB, kontynuowała swą działalność poprzez badania statutowe i własne jej pracowników. Celem popularyzacji wyników badań, pracownicy Katedry, w ramach współpracy z innymi jednostkami naukowymi regionu, inicjowali, współorganizowali bądź brali aktywny udział w sympozjach, konferencjach, sesjach naukowych i otwartych dyskusjach. W trosce o udostępnienie wyników własnych badań oraz popularyzacji materiałów będących wynikiem wspólnych przemyśleń i dyskusji na szeroko rozumianych spotkaniach naukowych, Katedra wydaje od roku 2000 w kooperacji z redakcją „Studiów Teologicznych” (StTBł) własne pismo „Biuletyn Międzywydziałowej Katedry Teologii Katolickiej”. W 2001 r. „Biuletyn” ukazał się w formie osobnego zeszytu z własnym numerem wydawniczym.

W ramach współpracy MKTK z Zakładem Bioetyki i Antropologii Filozoficznej UwB, wspólnym wysiłkiem organizacyjnym obu tych instytucji zorganizowano dn. 18 I 2001 r. w głównej auli uniwersyteckiej dyskusję panelową opartą na książce Luigi Giussaniego pt. *Zmysł religijny*, na temat: *Czy jesteśmy zdolni do uwierzenia?* Tematykę i formułę dyskusji określono na wcześniejszych spotkaniach roboczych. Dyskusję prowadził kierownik katedry bp prof. dr hab. Edward Ozorowski. Jako pierwszy głos zabral ks. dr Adam Skreczko, który podjął próbę odpowiedzi na pytanie, stanowiące jednocześnie temat wystąpienia: *Czy posiadamy zmysł religijny*. Już na wstępie swej wypowiedzi prelegent odpowiedział na postawione w temacie pytanie twierdząco, podkreślając, iż „ważne, rozumne przyjrzenie się

sobie samemu pozwala odkryć pewien poziom podstawowego doświadczenia, na którym ludzkie „ja” stawia sobie pytanie o znaczenie życia, rzeczywistości i tego wszystkiego, co się dzieje”. Kolejny referat wygłosił prof. dr hab. Jerzy Kopania, który swoje refleksje objął tytułem *Człowiek poszukujący sensu istnienia*. Zauważył on, że wszelkie pytania o sens ludzkiego życia determinuje fakt, że człowiek jest istotą śmiertelną. To spowodowało wykształcenie się dwóch zasadniczych, przeciwstawnych sobie postaw wobec życia, z których jedna, oparta na nadziei istnienia w człowieku elementu nieśmiertelnego ze swej istoty, określana jest filozofią platońską, druga, podkreślająca wyłącznie doczesny wymiar ludzkiego istnienia, dała podstawę założeń filozofii epikurejskiej. Konkluzją wypowiedzi prof. Kopani było stwierdzenie, że dzisiaj nie jesteśmy w stanie określić, która z tych postaw jest określeniem prawdy o ludzkim byciu, jako że człowiek winien zdać się tutaj na własne, wewnętrzne odczuwanie i rozumienie swej egzystencji. Z kolei mgr Elwira Djaltschinova-Malets wzbogaciła dyskusję zrelacjonowanymi w ogólnym zarysie przemyśleniami dotyczącymi rozumienia sensu istnienia człowieka w ujęciu filozofii buddyjskiej. Ks. dr Henryk Ciereszko, podejmując temat sformułowany w formie pytania: *Homo religiosus – człowiek istotą religijną?*, wskazał na wątpliwości i zastrzeżenia co do określenia *homo religiosus* w sensie, że człowiek z natury swej jest istotą religijną, zatem bardziej zasadne i poprawne – zdaniem Prelegenta – wydaje się sformułowanie: „człowiek ze swej natury jest otwarty i ukierunkowany ku transcendencji”.

Temat dyskusji, której poszczególne części przeplatane były cytatami z książki L. Giussaniego recytowanymi przez Wojciecha Grzechowiaka, okazał się na tyle aktualny i nośny w treści, że skłonił prowadzącego do rozciągnięcia jej na obecnych na sali ok. 100 osób. Była to dyskusja burzliwa, aczkolwiek dotycząca meritum problematyki.

Inicjatywą, która odbiła się szerokim echem w białostockim środowisku naukowym, był zorganizowany w dniach 20–22 III 2001 r. przez Katedrę Teologii Katolickiej UwB, Zakład Klinicznej Biologii Molekularnej Akademii Medycznej w Białymstoku oraz Zakład Bioetyki i Antropologii Filozoficznej UwB trzydniowy cykl wykładów otwartych pod ogólnym tytułem: *Postępy biologii i medycyny – nadzieje i niepokoje*. Wykłady, którym przewodniczył kierownik MKTK bp prof. dr hab. Edward Ozorowski, odbyły się w auli głównej UwB i cieszyły się ogromnym zainteresowaniem, czego dowodem była wypełniona przez trzy kolejne wieczory uniwersytecka aula. Dn. 20 III referaty wygłosili: prof. dr hab. Mieczysław Choraży z Instytutu Onkologii w Gliwicach na temat *Biologia XXI wieku – nowy, wspaniały świat?* oraz prof. dr hab. Jerzy Kopania na temat *Czy człowiek ma prawo wyznaczać kierunki ewolucji?* Prof. Choraży skupił się w swym wystąpieniu na ukazaniu

korzyści i zagrożeń związanych z postępami tzw. nowej biologii, wykorzystującą techniki inżynierii genetycznej do pozyskania klonów komórek. Prof. Kopania, opierając swe wystąpienie na analizie poglądów Schopenhauera i Wolniewicza, nawiązał do ogólnoludzkiego doświadczenia zła fizycznego i moralnego, konkludując swój wykład stwierdzeniem, że człowiek jest powołany do czynienia sobie ziemi poddaną i pomniejszania w świecie sfery zła celem dążenia do osiągnięcia stanu idealnego, określonego wizerunkiem raju. W drugim dniu wykładów prof. dr hab. Marian Szamatowicz w referacie *Medycyna rozrodu – wczoraj, dzisiaj, jutro* ukazał osiągnięcia współczesnych nauk medycznych w dziedzinie zapłodnienia *in vitro*. W wykładzie, który popularyzował działalność i osiągnięcia Prelegenta w tej dziedzinie, wskazał on wyłącznie na korzyści stosowania tej metody leczenia bezpłodności, dyskretnie unikając wszelkich wątpliwości natury etycznej i moralnej, co do stosowania tej formy terapii. To wybiórcze potraktowanie problemu spowodowało burzliwą dyskusję, co do merytorycznej strony referatu. W drugim tego dnia wykładzie zatytułowanym *Życie jako wartość*, ks. prof. dr hab. Józef Zabielski, profesor UKSW, ukazał chrześcijańskie motywacje ochrony życia ludzkiego od momentu poczęcia po naturalną śmierć. Trzeci dzień wykładów otworzył referat wygłoszony przez prof. dra hab. Mariana Sulika, patomorfologa z AMB, zawierający *biomedyczne rozważania o życiu i śmierci*. W swym wystąpieniu Prelegent omówił po kolei szereg cech charakteryzujących każde życie: metabolizm, rozmnażanie, ruch, dziedziczenie i adaptację. W drugim wykładzie zatytułowanym *Inżynieria genetyczna w transplantologii – perspektywy i niepokoje*, prof. dr hab. Lech Chyczewski, patomorfolog z AMB, poruszył problemy związane z przeszczepami oraz przedstawił aktualny stan badań nad zdobywaniem tkanek do transplantacji. Trzeci referat, wygłoszony przez ks. prof. dra hab. Wojciecha Bołozę (UKSW), dotyczył *etycznych granic eksperymentów biomedycznych*. Kwestencją wykładu, bogato ilustrowanego tekstami zaczerpniętymi z nauczania pap. Jana Pawła II, Vaticanum II i dokumentów końcowych konferencji międzynarodowych, może być stwierdzenie, iż „użycie embrionu jako narzędzia eksperymentu stanowi przestępstwo względem godności osoby ludzkiej”. Reasumując trzydniowy cykl wykładów, bp E. Ozorowski, dziękując prelegentom i słuchaczom za uczestnictwo, życzył, aby „postępy biologii i medycyny rodziły w naszym życiu więcej nadziei niż niepokoju”.

Kolejnym przedsięwzięciem naukowym Katedry Teologii Katolickiej UwB była – zorganizowana w dniach 9–10 V 2001 r. we współpracy z Katedrą Polityki Ekonomicznej i Społecznej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Białymstoku – konferencja naukowa na Wigrach na temat *Człowiek – Etyka – Ekonomia*. Celem konferencji była prezentacja poglądów i poszu-

kiwanie odpowiedzi na pojawiające się problemy na styku człowiek – ekonomia. Referaty przedstawiło 35 prelegentów, w tym wszyscy pracownicy naukowo-dydaktyczni MKTK. Zaprezentowane referaty i dyskusja wyłoniły wstępną ocenę zalet i wad powiązań pomiędzy człowiekiem, etyką i gospodarką we współczesnej rzeczywistości Polski, wskazały na postawy godne rekomendacji w dydaktyce i codziennych kontaktach międzyludzkich. Opracowane materiały z konferencji zostały nakładem Wydawnictwa Wyższej Szkoły Ekonomicznej opublikowane jako pozycja książkowa pt. *Człowiek – Etyka – Ekonomia* (red. R. Horodeński, E. Ozorowski), Białystok 2001, ss. 340.

W setną rocznicę urodzin prymasa Polski kardynała Stefana Wyszyńskiego, Katedra Teologii Katolickiej zorganizowała dn. 17 XI 2001 r. w sali kina „Ton”, głównie z myślą o duchownych archidiecezji, sympozjum na temat *Prymas Tysiąclecia – obrońca rodziny i nauczyciel narodu*. Inicjatorem sympozjum był ks. bp prof. dr hab. E. Ozorowski, który jednocześnie przewodniczył obradom. Referaty zaprezentowali: ks. dr Tadeusz Kasabuła (*Stefan Kardynał Wyszyński w Archidiecezji w Białymstoku*), ks. prof. dr hab. Jerzy Lewandowski (*Wskazania Prymasa Tysiąclecia dla narodu polskiego*) i ks. dr Adam Skreczko (*Troska Prymasa Tysiąclecia o rodzinę polską*). Ks. Kasabuła w swoim referacie przedstawił na szerokim tle historycznym, uwzględniając kontekst polityczny rządów Prymasa Tysiąclecia w warunkach reżimu totalitarnego, motywy, okoliczności, charakter i znaczenie poszczególnych jego wizyt w Białymstoku dla lokalnego Kościoła białostockiego, nieco więcej uwagi poświęcając obchodom Milenium Chrztu Polski w archidiecezji. Ks. Lewandowski w swym wystąpieniu podkreślił, iż prymas Wyszyński wobec przemocą narzuconej laicyzacji i ateizacji „stanął jakby na przełęczy chrześcijańskiej kultury narodowej i obcej duchowości Polaków pseudokultury materialistycznej w Polsce, w której upatrywał źródła nihilizmu, a w konsekwencji nienawiści społecznej”. Prelegent w toku swego wywodu ukazał, w jaki sposób Prymas bronił i obronił ojczyznę przed utratą wiary, przez co „jego duchowość promieniuje i staje się trwałym dobrem wszczepionym w dzieje narodu”. Ks. Skreczko w swym wywodzie udowodnił, iż troska o rodzinę to jeden z głównych wątków myśli i nauczania Prymasa. Prelegent zauważył, iż „wyływało to z jego pasterskiej odpowiedzialności i głębokiego patriotyzmu, który podpowiadał mu, że bez rodziny nie ma przyszłości narodu”.

Mając w perspektywie obchody Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan, Katedra zamierza włączyć się w te uroczystości poprzez udział w organizowanym wspólnie z Katedrą Teologii Prawosławnej UwB dwudniowym sympozjum poświęconym duchowości chrześcijańskiego Wschodu i Zachodu.

Obrady zaplanowano na 25–26 I 2002 r. Referaty wygłoszą pracownicy obu Katedr i zaproszeni goście. Coraz bardziej realne kształty przybiera też perspektywa zorganizowania w marcu 2002 r. – we współpracy z Katedrą Polityki Ekonomicznej i Rozwoju Gospodarczego UwB, Wyższą Szkołą Ekonomiczną w Białymstoku, Zakładem Bioetyki i Antropologii Filozoficznej UwB i Fundacji Promocji i Rozwoju Podlasia – kolejnego cyklu wykładów otwartych, których tematykę wypełni problem globalizacji oraz związanych z nią nadziei i obaw. Wśród prelegentów przewidziani są: dr hab. R. Horodeński prof. WSE, dr hab. J. Kopania prof. UwB, prof. dr hab. W. Bienkowski, bp dr P. Jarecki, prof. dr hab. A. Bocian i ks. dr D. Wojtecki.

W ramach statutowej działalności dydaktycznej zainaugurowano dn. 18 X 2001 r. drugi rok studiów w Podyplomowym Studium Metodyczno-Katechetycznym, powołanym do życia z inicjatywy MKTK w październiku 2000 r. Celem tej instytucji jest umożliwienie zdobycia lub uzupełnienia przez katechetów wymaganych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej kwalifikacji i wyższych stopni specjalizacji. Tak rozumiany cel rzeczowego Studium jest realizowany przez dwa rodzaje zajęć: teoretyczne i praktyczne. Treści merytoryczne przekazywanej wiedzy i innych umiejętności koncentrują się wokół dwóch bloków tematycznych: pedagogiczno-dydaktycznego i teologicznego. Opiekę naukową nad Studium sprawuje kierownik MKTK, ks. bp prof. dr hab. Edward Ozorowski. Wykładowcami są wszyscy pracownicy Katedry oraz pracownicy naukowcy innych uczelni regionu.

Nadal trwają rozpoczęte przed rokiem prace nad *Słownikiem pojęć chrześcijańskich*, w założeniu mającym stanowić uwieńczenie badań Katedry nad językiem teologicznym.

Swą aktywność na polu dydaktycznym pracownicy MKTK realizują poprzez wykłady, ćwiczenia i seminaria naukowe zarówno na UwB, jak też na innych uczelniach, prowadzą też własne prace badawcze, uczestniczą w mieszczących się w polu ich zainteresowań sympozjach, zjazdach i konferencjach naukowych. Wyniki swych dociekań badawczych publikują na łamach czasopism naukowych i popularnonaukowych. Szczegółowe sprawozdania z działalności naukowej i dydaktycznej pracowników MKTK za rok akademicki 2000/2001 zamieszczone są na łamach WKAB (R. 10: 2001, nr 4).

Pracownicy Katedry Teologii Katolickiej koordynują swoje prace badawcze podczas comiesięcznych spotkań roboczych, odbywanych w gmachu AWSO w Białymstoku, w czasie których dyskutują nad aktualnymi sprawami dotyczącymi działalności Katedry i perspektyw jej rozwoju, składają relacje z pracy naukowej, zgłaszają własne propozycje i inicjatywy, wytyczają kierunki dalszej pracy oraz dzielą się wynikami swych badań.